

Мішенін Є.В. Напрями удосконалення системи управління освітою на логістичних засадах / Мішенін Є.В., Коблянська І.І. // Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком: монографія; за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Харків: ТОВ «Діса плюс», 2015. – С. 97-109.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ НА ЛОГІСТИЧНИХ ЗАСАДАХ

Мішенін Є.В., Коблянська І.І.

Сучасні підходи щодо розвитку освіти в Європейських країнах та інших розвинених країнах світу базуються на пріоритетності формування конкурентоспроможного людського, інтелектуального та соціального капіталу, як основи для сталого, ефективного розвитку суспільства [Strategic, 2009]. Концептуальною основою відповідних програмних документів (*Lifelong Learning Programme, Social learning*) є концентрація уваги на особистості, її всебічному духовному та професійному розвитку. Відтак, освіта розглядається як засіб його забезпечення, а механізми та інструменти управління відповідними освітніми системами спрямовані на створення умов для якнайповнішої реалізації особистісного потенціалу відповідно до існуючих соціально-економічних умов розвитку країн та світу в цілому.

Ураховуючи євроінтеграційні прагнення та поступи України, а також зважаючи на сучасний стан та проблеми функціонування вітчизняної освітньої системи з точки зору реалізації її базової функції – забезпечення потреб економіки у фахівцях [Мартякова, 2013; Мосьпан, 2013] – є зрозумілим, що реформування освіти повинно стати основним напрямом системних перетворень у державі. Численні новації в освітній сфері України, що мали місце впродовж останніх років та відбуваються зараз, зорієнтовані, переважно, на трансформацію змісту та організації навчально-виховного процесу, удосконалення систем атестації знань та використання цих результатів, але, за деяким виключенням (зміни в системі управління вищою освітою), залишають поза увагою управлінську складову функціонування та розвитку освітньої системи як єдиного цілого.

Державними програмними документами, що визначають стратегічні та концептуальні засади державної політики в сфері освіти в Україні [Про Національну, 2002; Про затвердження, 2013 б], відповідно до загальносвітової практики, проголошено

зорієнтованість національної освіти на особистісний розвиток. Разом з тим, відображаючи традиції вітчизняного законотворення, задекларований вектор спрямування розвитку освітньої сфери не знаходить відповідного відображення серед визначених законодавством заходів із реформування системи управління освітою [Про затвердження, 2013 б; Про освіту, 1991].

Система управління освітою в Україні має багаторівневу структуру, сформована на засадах державно-громадського управління та має чіткий функціональний поділ за рівнями освітньої системи (дошкільна, середня, професійно-технічна і т.д.). Органами державного управління освітою є: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти; центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади; орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері освіти; місцеві державні адміністрації і органи місцевого самоврядування, а також утворені місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування структурні підрозділи з питань освіти (місцеві органи управління освітою) [Про освіту, 1991].

Метою освіти в Україні, відповідно до Закону «Про освіту» (1991 р.), є *«всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями»*. Разом з тим, у визначених цим документом повноваженнях суб'єктів державного управління освітою, не висвітлено механізмів, що сприяли б забезпеченню особистісної орієнтації освітніх процесів, розв'язанню проблем оцінки та аналізу талантів і здібностей осіб, інструментів розвитку персональних якостей, самовизначенню особистості у сфері її подальшого професійного розвитку. Професійне консультування молоді визначено як напрям діяльності в освітній сфері лише на нижчому рівні структури органів державного управління освітою – на рівні місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [Про освіту, 1991]. Ураховуючи те, що професійне консультування – це

лише окрема, і, до того ж, результуюча складова у системі заходів з професійної орієнтації, здійснення цієї роботи в сфері освіти органами місцевої влади за відсутності відповідних орієнтирів у загальнодержавній політиці щодо управління освітою, перетворює цей інструмент на звичайну формальність.

Яке ж відношення має професійна орієнтація до формування особистісно зорієнтованої системи освіти?

Реалізація людини в процесі праці є одним із важливих аспектів самореалізації особистості та її розвитку. У результаті досліджень вчених, що активно здійснювались впродовж ХХ століття, визначено стадії професійного розвитку особистості, зокрема, за Д. Сьюпером такими стадіями є [Лозовецька, 2012, с. 17 - 18]:

1. *Стадія зростання* (пробудження), яка охоплює період фізичного розвитку від 4 до 14 років. На цьому етапі формування уявлень про майбутню професію спочатку відбувається під впливом фантазії (4 – 10 років), згодом – інтересів (11 – 12 років), і далі як результат наявних здібностей (13 – 14 років).

2. *Стадія вивчення* або дослідження, що охоплює період від 15 до 24 років реалізується через період «тимчасового заняття» (15 – 17 років); перехідний період, в якому знання переносяться на реальний світ роботи або навчання (18-21 роки); період «випробування», коли прийняте рішення про вибір професії перевіряється в реальних умовах праці (22 – 24 роки).

3. *Стадія «зміцнення»*, до якої входить «пробна» підстадія (25-30 років).

Виходячи з вищенаведеного, цілком зрозумілим є органічний взаємозв'язок та взаємозалежність процесів навчання та професійного розвитку. При цьому останній, зважаючи на недостатню зрілість механізмів самовизначення на певних етапах фізичного розвитку особистості, повинен бути керованим.

Досвід розвинених країн в сфері організації навчально-виховного процесу та професійної орієнтації цілком підтверджує доцільність та необхідність забезпечення їх органічного взаємозв'язку. Одними з найбільш відомих підходів щодо імплементації елементів професійної орієнтації в освітньому процесі, а також його побудови у відповідності до періодизації та змісту етапів професійного розвитку особистості, є сформовані системи навчання у США та Японії. Наприклад, курс «Розвиток кар'єри» (*Career development*), розпочинається у США для дітей з 5 річного віку і триває до 14-

річчя (відповідає стадії зростання у періодизації професійного розвитку Д. Сюпера). Навчання у старшій школі вже передбачає профілізацію освіти, при цьому учні самостійно здійснюють вибір предметів, що сприяє розвитку самостійності та відповідальності за прийняті рішення. Основою вибору є результати тестувань, а також власні вподобання. Під час вступу до вищого навчального закладу абітурієнт не зобов'язаний одразу обрати фахове спрямування, цей вибір може бути зроблений пізніше – наприкінці першого або навіть другого курсу (стадія вивчення за Д. Сюпером). Таким чином, навчальний процес у США цілком віддзеркалює стадії становлення та професійного розвитку особистості і водночас його забезпечує. Як результат – рівень безробіття у США становить 7,9%. Не менш відомою є Японська модель освітньої системи, яка забезпечує органічне поєднання професійноорієнтаційної роботи з навчально-виховним процесом. В основі цієї системи – так званий «F-тест» («анкета Фукуями»), який передбачає глибокий самоаналіз та збирання інформації про професії, з яких учень планує обрати власну. Головна особливість запропонованого професором Фукуямою методичного підходу до організації навчального процесу у школі – запровадження «практичних проб», за допомогою яких кожен учень тестує зроблені ним висновки щодо майбутньої сфери професійної діяльності. Так, щороку учні 7–9-х класів обирають роботи з 16 фіксованих галузей праці. За три роки школярі можуть отримати до 48 професійних тестувань. Їх результати, а також результати позашкільної діяльності за фахом обов'язково фіксуються у F-тесті. Ці дані обробляються та систематизуються, на їх основі вчителі можуть запропонувати окремим школярам чи цілому класу скористатися іншими професійними програмами. Така система сприяє тому, що в Японії рівень безробіття – 4,6% є одним із найнижчих в світі [Вискребенцева, 2013].

Цікавими є методики поєднання професійноорієнтаційної роботи з навчанням у Великій Британії, Німеччині. Не вдаючись до подробиць, зазначимо, що всі вони ґрунтуються на оцінці професійної придатності (шляхом уведення у процес навчання елементів трудової діяльності з різних професійних спрямувань чи використання методик професійної діагностики), профілізації навчання, вихованні самостійності та відповідальності за прийняті рішення і обов'язково передбачають участь школярів у цьому процесі [Вискребенцева, 2013].

В Україні ж професійна орієнтація населення, як зазначалось вище, по-перше, не є предметом регулювання органів державного управління освітою, а по-друге, взагалі виведена з-під сфери дії освітянського законодавства і розглядається лише в контексті регулювання зайнятості.

Та чи є це перешкодою для ефективної професійноорієнтаційної роботи з дошкільнятами, школярами, студентством? Аналіз чинних нормативно-правових актів з організації професійноорієнтаційної роботи дає підстави надати позитивну відповідь на це питання. Так, Порядком надання територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, послуг з професійної орієнтації осіб [Про затвердження, 2013 в] визначено, що професійноорієнтаційні послуги надаються усім соціальним групам та віковим категоріям осіб, які звернулися до територіальних органів, а також групам осіб, які потребують професійної орієнтації, *за письмовим зверненням їх представників до центрального та/або територіальних органів*. На наш погляд, за таких умов повноцінне долучення школярів до комплексної професійноорієнтаційної послуги є досить сумнівним, а охоплення професійною орієнтацією дошкільнят – взагалі малоімовірним.

Незважаючи на наявність «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» (2008 р.) та плану заходів з її реалізації, професійна орієнтація в Україні здійснюється безсистемно та має, переважно, формальний характер. По-перше, «План заходів з реалізації «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» [План, 2010] був розроблений та прийнятий до виконання лише у 2010 р., а по-друге, передбачений механізм аналізу результатів професійноорієнтаційної роботи є недостатньо ефективним, оскільки передбачає лише оцінку кількості здійснених заходів, наданих послуг і чисельності охоплених ними осіб без вимірювання результативності проведеної роботи (рис. 1). Це, в свою чергу, унеможлиблює удосконалення інструментарію професійноорієнтаційної діяльності.

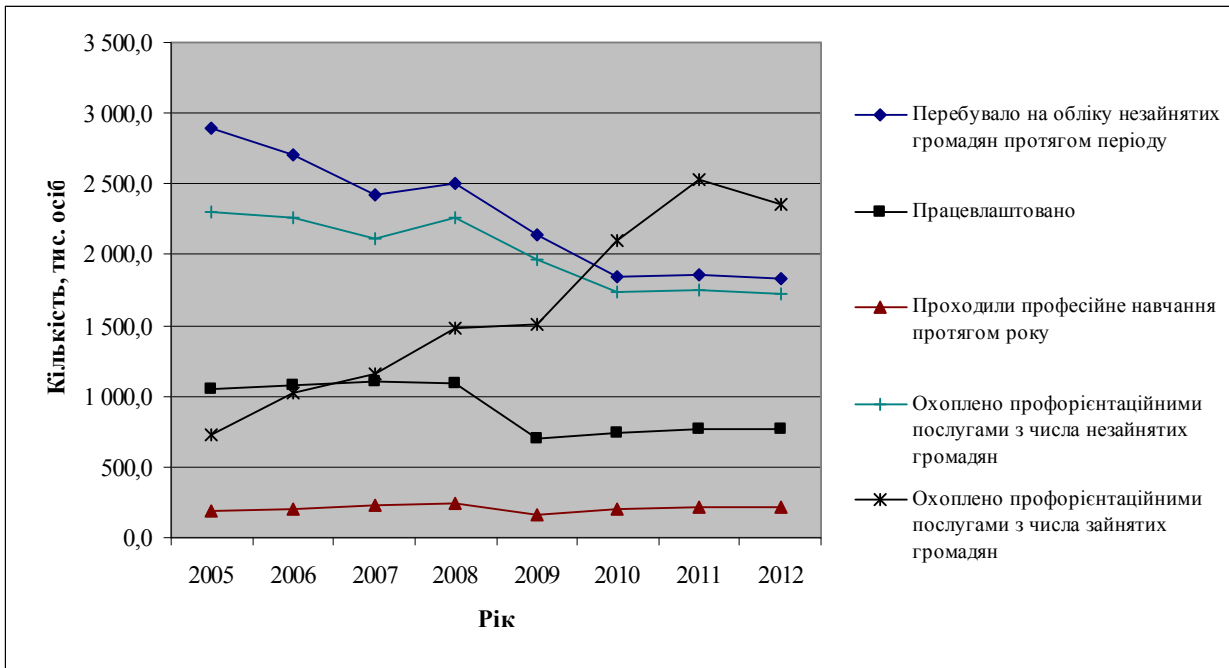

Рис. 1. Результати діяльності Державної служби зайнятості у сфері професійної орієнтації населення за 2005-2012 рр. (побудовано за даними [Динаміка, 2012])

Так, на фоні збільшення кількості зайнятих осіб, охоплених послугами з професійної орієнтації протягом 2005-2012 рр. (рис. 1), досить красномовними є дані щодо пануючих серед старшокласників думок про подальшу професійну діяльність та детермінантів її вибору: 49,2 % старшокласників Чернівецької області визначальним під час вибору професії вважають рівень заробітної плати, а власні схильності – лише 46 % [Результати, 2014]. Отже, більше половини опитаних молодих людей планують здобувати професію, яка недостатньо повно, а можливо, і взагалі не відповідає їхнім здібностям. При цьому у десятці найпривабливіших професій старшокласниками названі такі: програміст, юрист, фінансист, бухгалтер, менеджер, дизайнер [Результати, 2014].

Вищезазначені «прогалини» в системі управління освітою в Україні цілком віддзеркалюють дані щодо стану та динаміки ринку праці, збалансованості попиту та пропозиції роботи в окремих сферах професійної діяльності тощо [Барометр, 2014; Розподіл, 2014; Статистичний, 2014].

Отже, вирішення існуючих в освітній сфері проблем, на наш погляд, слід розглядати у контексті формування інтегрованої системи «загальна середня – професійно-технічна – вища – післядипломна освіта – робоче місце», в якій основна увага зосереджена на конкретній особі (групі осіб, виділених відповідно до профілю навчання), відповідно до її потреб, здатностей, схильностей, вподобань. Тобто об'єктом регулювання системи

управління освітою повинні бути першочергово – потоки тих, хто навчаються (зокрема, такі параметри як кількість осіб, дані щодо їх знань, результати оцінки професійної придатності, їх компетенції, рівень кваліфікації, територіальний розподіл, тривалість навчання, відповідність потребам ринку праці), а вже потім – інфраструктурне забезпечення процесу навчання (матеріально-технічна база, фінансування, атестація навчальних закладів, напрями підготовки та ліцензовані обсяги) [Мішенін, 2015]. Для підвищення ефективності функціонування вітчизняної системи освіти необхідно вибудовувати сучасні, побудовані на принципах стратегічного взаємовигідного партнерства, інституційні та організаційно-управлінські механізми активної інтеграційної взаємодії, як між ринком освітніх послуг і ринком праці [Мартякова, 2013], так і між закладами освіти різних рівнів. Методологічним підґрунтям формування та оптимального управління інтегрованими системами в освітній сфері, в яких об'єктом управління є потокові процеси, є логістичний підхід, у сучасному його розумінні.

Цільові орієнтири розвитку системи освіти на логістичних засадах можна сформулювати таким чином: своєчасне забезпечення економіки фахівцями необхідного професійно-кваліфікаційного рівня у потрібній кількості, у потрібному місці відповідно до запитів споживачів (суб'єктів господарювання, установ та організацій незалежно від форм власності та галузевої належності) з найменшим рівнем витрат.

Окремі напрями реформування управлінських механізмів в освітній сфері на логістичних засадах вже досліджувались у працях науковців [Смирнов, 2007; Скоробогатова, 2010; Решетникова, 2011; Складорова, 2012]. Серед об'єктів логістичного управління в освітній сфері вченими виділяються як інформаційні, так і людські, матеріально-технічні потоки .

На наш погляд, логістизація освітніх процесів з позицій загальнодержавного, міжсекторального регулювання, забезпечення особистісної орієнтації навчальної та освітньої діяльності, вимагає розгляду інформаційних та людських потоків в освітній сфері як рівноважливих, невіддільних та взаємообумовлених, які повинні розглядатись комплексно – з позицій єдиного цілого. Так, інформацію слід розглядати крізь призму змісту навчальних дисциплін, їх сприйняття та засвоєння, формування необхідних знань та навичок. Зрештою, результатом функціонування освітньої системи з точки зору економіки, є не знання, а конкретні люди певної професії та кваліфікації, що надходять

на ринок праці – тобто трудові ресурси. Такий підхід більш повно розкриває багатогранність та взаємозалежність інформаційних та людських потоків у освітній сфері. Ураховуючи сучасні погляди на роль людини в суспільстві та з точки зору забезпечення особистісного розвитку освіти, *в якості головного об'єкта логістичного управління в освіті можна розглядати соціально-трудоий потік. Соціально-трудоий потік у логістичній освітній системі – це потік здатних до продуктивної праці людських ресурсів (здатність вимірюється компетенцією), що розглядаються в контексті існуючих соціальних умов та можливостей суспільного розвитку для формування фізично здорової та гармонійно розвинутої, освіченої, професійної, культурної, грамотної, духовно благополучної, вмотивованої особистості, здатної до професійного саморозвитку та вдосконалення. Інформаційний (статистична та аналітична інформація щодо параметрів соціально-трудоого потоку, ринку праці, умов розвитку економіки тощо), матеріально-технічний, фінансовий потоки можуть розглядатись як супутні.*

За своїм змістом, *елементи соціально-трудоого потоку – це особи, що проходять навчання на різних рівнях освітньої системи (базова загальна середня, повна загальна середня, професійно-технічна, вища освіта за рівнями, післядипломна освіта, підготовка науково-педагогічних кадрів), а також залучені у неформальні навчальні процеси, займаються самоосвітою, а також ті, хто вивільняються на різних етапах навчання з метою працевлаштування (чи обрання напряму подальшого навчання).*

Основними параметрами, які характеризують соціально-трудоий потік повинні стати такі:

- кількість осіб, що навчаються, за рівнями освітньої системи та напрямами підготовки (профілями навчання);
- результати кількісного та якісного вимірювання рівня компетенцій, а також професійної придатності осіб, що навчаються, за рівнями освітньої системи та напрямами підготовки (профілями навчання);
- співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці;
- обсяги фінансування базових та супутніх освітніх послуг, витрати на перепідготовку кадрів та здійснення заходів із професійної орієнтації.

В основу формування елементів логістичної освітньої системи та їх взаємодії повинна бути покладена концепція професійного розвитку особистості та її періодизація.

Стадійність становлення та розвитку професійного потенціалу особистості, зокрема, запропонована Д. Сюпером, дозволяє зробити висновок, що інтеграція різних суб'єктів, які залучені до процесу професійного розвитку є органічним та невід'ємним елементом цього процесу. Ці стадії можуть становити основу для визначення механізмів та суб'єктів інтеграції. Так, на *стадії зростання* (4 – 14 років) основним центром формування знань та уявлень про професії є загальноосвітні навчальні заклади і вже тут об'єктивно необхідним є формування навичок трудової діяльності, знайомлення учнів з реальними умовами праці, реалізації тієї чи іншої професії, що вимагає участі роботодавців у цих процесах. Механізми такої співпраці можуть зводитись до організації екскурсій, «днів на виробництві», які дадуть змогу учням побачити зсередини змістове наповнення трудової діяльності особи тієї чи іншої професії. Доцільним було б також залучення до оплачуваних «виробничих практик» на виробничих об'єктах, в організаціях і установах. Це дасть можливість виховати в учнях повагу до будь-якої професії, зрозуміти, що кожен вид професійної діяльності є значимим у суспільстві, сформувати відповідальність за власне життя тощо. Водночас, це дозволить школярам зрозуміти власні здібності та навички, інтереси, сформує основу для свідомого вибору професії.

На наступній стадії (*стадія вивчення*, 15 - 24 роки), на якій сформовані уявлення повинні підкріплюватись більш глибокими, спеціалізованими знаннями, «центр уваги» та «центр відповідальності» зміщується у бік закладів підсистеми професійної освіти, а також роботодавців. Саме на цьому етапі слід забезпечити інтеграцію вказаних суб'єктів освітньої системи з метою поглиблення спеціальних знань (загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, роботодавців) та їх практичної апробації. Це надасть можливість зрозуміти та перевірити власні можливості до опанування тим чи іншим видом діяльності, з'ясувати доцільність продовження обраного напрямку професійної діяльності та, за необхідності, змінити його. Варто додати, що використання у цих процесах діагностичних процедур є запорукою зменшення суспільних витрат, пов'язаних із підготовкою кадрів. Адже, «ціна помилки» щодо професійного самовизначення особи на цьому етапі ще є не такою значною. В перехідному періоді (18-21 роки) інтеграція вишів та роботодавців є запорукою

зниження втрат держави, приватних осіб та суб'єктів господарювання внаслідок спільного діагностування, обґрунтування професійної придатності, рівня компетенцій тощо. Готовність роботодавців приймати участь в цьому процесі засвідчують соціальні проекти окремих представників середнього та великого бізнесу [Барометр, 2014]. Нажаль, малий бізнес залишається осторонь цього процесу. І тому є об'єктивні причини – небажання бути «відкритими» через існуючий рівень тінізації економічних відносин.

Таким чином, освітня система може бути представлена як логістичний ланцюг, який об'єднує різні рівні освітньої системи (навчальні заклади за рівнями освіти), роботодавців та суб'єктів управління освітою в єдиному процесі формування конкурентоспроможного інтелектуального та людського капіталу. Головним результатом функціонування освітнього логістичного ланцюга є повне задоволення попиту на ринку праці щодо кількості та якості підготовлених спеціалістів, їх професійно-кваліфікаційних характеристик, а також просторово-часових параметрів їх розміщення, з найменшим рівнем суспільних витрат, пов'язаних із підготовкою кадрів. Для досягнення вказаної мети слід забезпечити виконання логістичного правила «7R» на кожному рівні освітньої системи. Це вимагає не лише зовнішнього, а також і внутрішнього оцінювання параметрів соціально-трудового потоку щодо відповідності значень його параметрів необхідним з точки зору формування конкурентоспроможного людського та інтелектуального капіталу, а також духовного розвитку особистості. Серед інструментів, що сприятимуть вирішенню цих завдань, можна виділити існуючі методики професійного діагностування, а також психолого-педагогічну діагностику у трактуванні цього інструменту відповідно до [Про затвердження, 2013 а]. Метою психолого-педагогічної діагностики є визначення напрямку майбутньої професійної діяльності особи, що навчається.

Визначення та вибір параметрів організації руху потоку у логістичному управлінні здійснюється на основі оцінки та мінімізації загальних логістичних витрат. Цей принцип повинен становити основу організації руху соціально-трудового потоку в системі освіти. Основу логістичних витрат становлять витрати, безпосередньо пов'язані з формуванням та рухом соціально-трудового та супутніх потоків. Врахування у складі загальних витрат втрат від нераціональної організації потокових процесів (нераціональність визначається невідповідністю результату функціонування системи освіти потребам ринку праці)

дозволить приймати оптимальні управлінські рішення щодо: обсягів державного замовлення на підготовку фахівців за напрямами підготовки; скорочення чи збільшення ліцензованих обсягів підготовки фахівців за напрямами або в територіальному розрізі; орієнтирів професійноорієнтаційної роботи та інструментів її реалізації тощо. Отже, у складі загальних логістичних витрат з управління соціально-трудовим потоком можемо виділити:

- витрати, безпосередньо пов'язані з наданням основних та супутніх освітніх послуг на різних етапах підготовки;

- витрати, пов'язані із забезпеченням взаємодії між різними ланками логістичного освітнього ланцюга (зокрема, пов'язані зі здійсненням процедур оцінювання, відбору та добору, діяльності щодо професійної орієнтації населення), а також витрати, пов'язані з переміщенням елементів соціально-трудового потоку під час здійснення цих заходів;

- витрати роботодавців, пов'язані зі здійсненням професійного відбору;

- витрати, пов'язані з недостатньою якістю соціально-трудового потоку (додаткові витрати на перепідготовку, додаткове навчання);

- витрати, пов'язані з виплатою допомоги по безробіттю офіційно незайнятому населенню;

- втрати у вигляді зниження податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, зумовлені безробіттям;

- втрати валового внутрішнього продукту, зумовлені зниженням продуктивності праці та ін.

Мінімізація загальної суми наведених витрат вимагає розроблення та практичної реалізації ефективних інструментів інтеграції, як між окремими елементами освітньої системи, так і з роботодавцями. При цьому ефективність у даному випадку слід розглядати комплексно: з економічних (мінімізація витрат за заданих обмежень) та соціальних позицій (забезпечення самореалізації особи в професійній діяльності, розвиток особистості, рівні можливості всіх соціальних груп щодо доступу до освіти, реалізація гарантованих законом прав всіх громадян країни) [Решетникова, 2011]. Серед таких інструментів доцільно виокремити:

- діагностичні процедури з оцінки схильностей, уподобань, розумових та фізичних здібностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів до оволодіння окремими видами

професій із залученням усіх зацікавлених сторін;

- інтегровані програми навчання робітничим професіям на базі професійно-технічних навчальних закладів з отриманням диплому встановленого зразка на етапі здобуття загальної середньої освіти;

- інтегровані програми підготовки до вступу у вищі навчальні заклади на базі профільних груп із учнів шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, вищів нижчого рівня акредитації;

- залучення до наукової діяльності обдарованої молоді на базі вищих навчальних закладів (конференції, наукові гуртки);

- спільні програми навчання студентів (учнів) та викладачів як на базі навчальних закладів професійно-технічного та вищого рівнів освіти, так і на базі виробничих площ роботодавців, забезпечення місць виробничої практики;

- стипендіальні програми (за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, роботодавців, навчальних закладів системи професійної освіти) на всіх рівнях освітньої системи;

- діагностичні процедури з оцінки компетенцій випускника, матеріально-технічної бази навчальних закладів із залученням усіх зацікавлених сторін;

- залучення роботодавців до методичної роботи (розроблення освітніх стандартів, діагностичних процедур, навчальних програм і курсів, навчальної літератури);

- формування контрактних взаємовідносин з визначенням системи відповідальності за невиконання договірних зобов'язань. Комплексна система відповідальності за неналежне виконання умов контракту між замовником та виконавцем освітніх послуг повинна охоплювати як заходи економічного (компенсації з боку роботодавців у випадку порушення зобов'язань щодо працевлаштування, компенсації витрат на пошук працівника, його навчання та перепідготовку та ін. – з боку навчальних закладів), так і адміністративного впливу.

Таким чином, можна констатувати, що логістичний підхід зміщує вектор аналізу в системі управління з концентрації на окремих функціональних складових (що характерне для сучасного стану системи управління освітою) до розгляду системи в комплексі, як єдиного інтегрованого механізму, у якому діяльність всіх функціональних ланок підпорядкована єдиній загальній меті. На наш погляд, головними напрямками

удосконалення державної політики в сфері управління освітою на логістичних засадах повинні стати такі:

- подальший розвиток системи профільного навчання в старшій школі з формуванням профільних класів на основі оцінки професійної придатності учнів до виконання тієї чи іншої професійної діяльності;

- визначення професійної орієнтації як частини освітньої політики, розроблення та впровадження загальнонаціональних процедур професійного діагностування на різних рівнях освітньої системи, а також порядку документування та використання отриманих результатів (зокрема, в сфері державного фінансування освіти);

- удосконалення методичних підходів до обґрунтування управлінських рішень щодо розвитку освітньої системи на основі оцінки загальних витрат, пов'язаних зі зміною кількісних та якісних параметрів осіб, які проходять підготовку на різних рівнях освітньої системи, а також втрат від нерациональної організації цього процесу;

- подальший розвиток інформаційних технологій в сфері управління освітою.

Безумовно, всі ці заходи не будуть достатньо ефективними без удосконалення державної соціально-економічної політики України.

Список використаних джерел

1. Барометр ринку праці України 2013 рік [Електронний ресурс] // Кадровий Інтернет-портал Head Hunter. – Режим доступу: <http://hh.ua/article/14608>
2. Вискребенцева М.В. Професійна підготовка молоді в країнах далекого зарубіжжя: Німеччина, США, Японія, Велика Британія / М.В. Вискребенцева // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - 2013. - Вип. 30. - С. 109-116.
3. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України : аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>
4. Динаміка основних показників за 1991-2012 [Електронний ресурс] // Державна служба зайнятості. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/>
5. Екологоорієнтоване логістичне управління виробництвом: монографія [Текст] / [Є. В. Мішенін, І. І. Коблянська, Т. В. Устік, І. Є. Ярова] ; за наук. ред. д.е.н., проф. Є. В. Мішеніна. – Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2013. – 248 с.
6. Лозовецька В.Т. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці: монографія / В.Т. Лозовецька. - Київ: ІПТО НАПН України, 2012. – 157 с.
7. Мартякова О. В. Сучасні моделі гармонізації ринків освітніх послуг та праці [Текст] / О. В. Мартякова, О. В. Мудра // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 4 (51). – с. 274-281.
8. Мішенін Є.В. Застосування логістичного підходу в управлінні системою освіти / Мішенін Є.В., Коблянська І.І.// Збірник тез доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної конференції "Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу" (24-25 вересня 2015, м. Суми). - Суми: ФОП Ткачов О.О., 2015. - с. 126-127.

9. Мосьяпан Н.В. Вища освіта України в умовах розвитку ринкової економіки [Електронний ресурс] / Н.В. Мосьяпан // Педагогічний процес: теорія і практика. - 2013. - Вип. 4. - С. 145-153. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pptp_2013_4_17.pdf
10. План заходів з реалізації «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 р. № 150 (в редакції Постанови КМУ від 14.11.2012 № 1069) (за станом на 20.03.2015) [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/150-2010-%D1%80>
11. Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі: наказ МОНУ № 1456 від 21 жовтня 2013 року [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
12. Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 686-р від 04.09.2013 р. [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/686-2013-%D1%80/page2>
13. Про затвердження Порядку надання територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, послуг з професійної орієнтації осіб : наказ Міністерства соціальної політики України № 2 від 03.01.2013 р. [Електронний ресурс] // Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0131-13>
14. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України № 347/2002 від 17.04.2002 р. [Електронний ресурс] // Адміністрація Президента України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
15. Про освіту: Закон України № 1060-ХІІ від 23 травня 1991 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада УРСР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
16. Результати анкетування випускників 03.12.2014 // Державна служба зайнятості України. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=341156&cat_id=85011
17. Решетникова О.А. Логистика массовой оценки учебных достижений учащихся : автореферат дис. кандидата пед. наук. по спец. 13.00.01 Общая педагогика, история педагогики и образования / О.А. Решетникова. – М.: Институт управления образованием РАО, 2011. – 27 с.
18. Розподіл безробітного населення та кількості вакансій (за розділами, підрозділами та класами класифікації професій) за 2013 р. [Електронний ресурс] // Державна служба зайнятості України. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/>
19. Складярова Н.Ю. К вопросу об образовательной логистике / Н.Ю. Складярова // Гуманитарные и социальные науки. – 2012. - № 5. – С. 323-330.
20. Скоробогатова Т. Н. Образовательная логистика: сущность и место в сервисной логистике / Т.Н. Скоробогатова // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2010. – № 3. Том 23 (62). – С. 280-285.
21. Смирнов І. Г. Логістика освіти як складова логістики послуг [Електронний ресурс] / І.Г. Смирнов. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SVMN_2007/Economics/19351.doc.htm:
22. Статистичний щорічник України за 2013 р. / за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики, 2014. – 534 с.
23. Strategic framework – Education & Training 2020 [Electronic resource] // European Commission, 2009. – Accessed mode : http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_en.htm